Пам'ятаймо про Україну!

SVOBODA СВОБОДА

UKRAINIAN DAILY *УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК*

VOL. CII. No. 211. JERSEY CITY and NEW YORK, TUESDAY, NOVEMBER 7, 1995. CENTS 75 ЦЕНТІВ ДЖЕРЗІ СИТІ і НЮ ЙОРК ВІВТОРОК, 7-го ЛИСТОПАДА 1995 р. Ч. 211. РІК CII.

ПЛЯНУЄТЬСЯ ЗУСТРІЧ ЄПИСКОПІВ УАПЦ ТА УПЦ МП

Київ (Р. Р.). — У четвер, 2-го листопада, українська телевізія повідомила, що в середині листопада має відбутися офіційна зустріч єпископів Української Автокефальної Православної Церкви з керівниками Української Православної Церкви Московського Патріярхату, на чолі з Первоієрархом Володимиром Сабоданом.

УАПЦ до об'єднання з УПЦ КП налічувала 1,700 парафій, три семінарії та 1,000 священиків. Після об'єднання до УАПЦ приєдналося 934 парафії УПЦ КП, переважно із західних областей. Пізніше від УПЦ КП перейшли до УАПЦ ще 138 парафій і тепер вирішується питання про приєднання до УАПЦ наступних 228 парафій. Якщо це станеться, то в УПЦ КП залишиться 411 парафій.

КРИМ МАТИМЕ НОВУ КОНСТИТУЦІЮ

Симферопіль (УНІАР). — Верховна Рада Криму схвалила в цілому проєкт нової конституції кримської автономії. За неї проголосувало 74 депутати з 92-ох зареєстрованих.

Кримсько-татарська фракція „Курултай", яка домагалася квотованої репрезентації депортованих народів у парляменті, а також чітких ґарантій для кримсько-татарської мови як однієї з трьох офіційних у Криму, а не просто формально „державних", відмовилась голосувати за шовіністичний, на її думку, проєкт і на знак протесту покинула залю та оголосила голодівку.

Хоч перша стаття конституції нібито й визнає Крим автономною республікою в складі України, у дальшому тексті йдеться виключно про „Республіку Крим", про „внутрішнє громадянство Криму", а також про те, що „територія Республіки Крим є недоторканою і не може бути змінена без її згоди". Севастопіль визначено „невід'ємною частиною Криму", яка має „особливий статус". Кримська конституція буде дійсною, однак, лише після того, як її затвердить Верховна Рада України.

Страйкують старшини

Київ (Р. Р.). — У Київському Інституті Військово-Повітряних Сил вже кілька днів немає навчань. Не влаштовуючи віч та пікетів, слухачі-офіцери не ходять ні на лекції, ні на військові зайняття. Причиною страйку стала чергова затримка з виплатою грошей і родини офіцерів, в тому числі й викладачів, не мають змоги прогодувати власні родини. Цим і пояснюють той факт, що курсанти військових шкіл часто потрапляють до тюрем за грабіж.

Підписано протокол про постачання в Україну російського ґазу

Київ (Р. Р.). — Тут у середу, 1-го листопада, відбулися переговори Українського Уряду з російським акціонерним товариством „Ґазпром".

Українську урядову делеґацію очолив перший віцепрем'єр-міністер Павло Лазаренко, російську — голова правління „Ґазпром" Рем Вахірєв, який прибув на власному турбореактивному літаку французького виробництва на 16 місць. З ним прибули члени правління „Ґазпром" Алєксандер Пушкін і Сергєй Дубінін.

Переговори закінчилися підписанням протоколу, згідно з яким „Ґазпром" наступного року забезпечить постачання в Україну не менше 50 блн. кубічних метрів ґазу. Ціна — 80 дол. за 1,000 кубометрів. Узгоджено також, що Росія платитиме Україні за транзит ґазу через її територію на два центи більше, ніж цього року, тобто замість 1 дол. 73 центів платитиме 1 дол. 75 центів, що за підрахунками фахівців, за рік складе 200 млн. дол. Щоправда, валютою віддавати Україні ці гроші російська сторона не погодилася і буде розраховуватися ґазом. А це додаткових шість блн. кубометрів ґазу.

Російський ґаз будуть оплачувати українські комерційні установи, список яких буде узгоджуватися на урядовому рівні. Цього року постачання російського ґазу в Україну забезпечують фірми: „Содружество", „Руно", „Правекс", „Укрзарубіжнафтоґаз" та „Інтерґаз".

Російська делеґація заявила, що постачатиме ґазу стільки, скільки Україна захоче під умовою, що за нього платитимуть.

Закінчився кінофестиваль „Молодість"

Київ (Р. Р.). — Тут 21–29-го жовтня відбувся 25-ий Київський міжнародний кінофестиваль, на якому були представлені фільми із 33-ох країн світу.

Відбувся конкурсний показ ігрових, короткометражних і документальних фільмів, а також студентських праць.

Нагороду за кращий студентський кінофільм на суму 2,500 дол. присуджено картині „Доброго ранку", Україна. Режисер фільму Галина Сувивчак отримала також нагороду від Президента України Леоніда Кучми.

Кілька нагород отримала режисер з Росії Галина Євтушенко за фільми „Десь я вас бачив" і „Алєксандер Калаґін". Німець Александер Шерер і український режисер Олександер Вістгоф отримали нагороди за фільми „Пісні Марії" і „Гармонія". По 2,500 франків дістали литовець Сіґітас Рацкіс та Леопольд Роскошний із Санкт Петербурґу. Справжнє прізвище Роскошного Іван Охлобистін, який добре зіграв ролю Лифаря у фільмі „Манія Жизелі". Серґій Дзюрцевой із Казахстану отримав 2,500 дол за фільм „Щастя". Норвезький фільм „Лазер відео титр" теж отримав нагороду 2,500 дол. Було ще безліч таких та менших нагород. Але найбільшу нагороду, призначену фірмою „Кодак" — 10,000 дол. — отримав кінофільм „Сабс", якого створив російський режисер Глеб Тєлєшов.

Висувають вимоги до Президента України

Київ (Р. Р.). — Рада працедавців і товаровиробників при Президенті України висуває вимоги до Леоніда Кучми, домагаючись зміни закону про оподаткування.

Спільні пропозиції підготували: Всеукраїнська Федерація Працедавців і Товаровиробників, Український Союз Промисловців і Підприємців, Українська Національна Асамблея Підприємництва і деякі профспілки.

В надісланих Президентові Л. Кучмі пропозиціях містяться вимоги: на 1995-96 роки оголосити мораторій на введення нових видів податків і обов'язкових платежів; створити комісію для внесення змін у законодавство про податки, винісши їх на розгляд Верховної Ради.

У зверненні до Президента йдеться про те, що декларуються податки в розмірі 30-36 відсотків, але спад виробництва, затяжна інфляція та інші фактори призводять до того, що фактично у підприємців вилучається понад 50 відсотків, а в більшості їх 80-90 відсотків прибутку. Таке оподаткування впливає на зниження конкурентноздатности продукції. За цей рік у 20 разів зросли ставки на землю і в 24 рази зросли кошти за комунальні послуги, що зовсім не залежить від наслідків господарювання, а, отже, і не є виправданим.

Автори звернення до Президента вимагають: при оподаткуванні підприємств залишити діючу ставку і негайно ввести в дію дооцінку залишків; податок на власність підприємств не вводити; зліквідувати комунальний податок оскільки він дублює виплату за землю; усі податки, які не залежать від результатів господарювання, мають становити 2–5 відсотків. Податок на додану вартість пропонується замінити податком з продажу. Внесено і багато інших пропозицій. оскільки в Україні сьогодні стягується 36 видів податків.

Комуністи хочуть референдуму

Київ (УНІАР). — Тут у середу, 1-го листопада, постійна комісія Верховної Ради з питань державного будівництва, діяльности рад і самоврядування підтримала пропозицію фракції комуністів щодо проведення всеукраїнського референдуму з основних концептуальних положень конституції України. „За" проголосували 5 депутатів, 2 — „проти", 2 — утрималися.

Комісія ухвалила рішення звернутися до ВР з пропозицією призначити цей референдум на неділю, 4-го лютого 1996 року. До бюлетеню референдуму запропоновано внести такі питання: 1) про соціалістичну спрямованість держави, тобто передбачити у новій конституції право на працю, відпочинок, безкоштовні освіту й охорону здоров'я, доступне житло, забезпечену старість, вільний вибір мови навчання і спілкування та зафіксувати в основному законі загальнодержавну власність виробництва й заборону приватної власности на землю; 2) державна символіка: а) червоно-лазуревий прапор, б) герб, в основу якого покладено серп і молот, в) славень, основою якого стане текст гимну УССР „Живи, Україно, прекрасна і сильна..."; 3) збереження системи рад народних депутатів; 4) вхід України до добровільного союзу братніх держав, що існують на теренах колишнього СССР.

Комісія плянує це раз повернутися до розгляду цього питання за три тижні, після того, як міркування з приводу її рішення висловлять інші комісії ВР, депутатські групи і фракції.

За словами народного депутата України Сергія Сінченка, в Україні вже створено понад 70 ініціятивних груп з проведення всеукраїнського референдуму. 30,000 осіб збирають підписи. За два-три тижні, вважає депутат, таких груп стане вдвічі більше і це створить дійсну можливість отримати 3 млн. необхідних підписів за референдум. Однак центральний виборчий комітет відмовився зареєструвати ініціятивні групи. У суспільстві, наголошує С. Сінченко, зростає напруження, що може перерости у відкритий громадянський конфлікт.

Одеські науковці звинувачують прокуратуру

Одеса. — Об'єднання Одеських науковців „Демократична дія" звинувачує прокурорські органи Одещини у політичній розправі над Андрієм Дикусаром, який очолює Асоціяцію Фармерів Балтського району. Балтська районна прокуратура звинувачує А. Дикусара у неправомірних контактах із селянами і за це його, інваліда першої групи, кинуто до в'язниці на чотири місяці. Наукові пишуть, що „цього відомого господарника" переслідують за те, що „він першим насмілився перетворити колгосп на фармерське господарство".

Заки А. Дикусарова тримають у тюрмі, не даючи зустрічі навіть з прокурорами, Асоціяцію Фармерів знищують, їй уже завдано шкоди на 10 блн. карбованців. Асоціяція науковців закликала генерального прокурора негайно припинити свавілля і знущання над А. Дикусаровим, який у камері веде голодівку протесту.

МАҐАТЕ вивчає можливості допомоги Україні

Київ. — Тут завершила пра-цю делеґація Міжнародного агенства атомної енергетики (МАҐАТЕ), яка протягом тижня вивчала напрямки можливої технічної допомоги українській ядерній галузі.

МАҐАТЕ найближчим часом розгляне заявку України щодо такої допомоги на 1997-98 роки з метою впровадження ядерних технологій у мирних цілях. Голова Міжнародного управління Міністерства Екологічної Безпеки України Віктор Татаринов поінформував, що сьогодні Україна отримує від МАҐАТЕ технічну допомогу за дев'ятьма проєктами і її обсяг на 1995–96 роки становить 1.5 млн. Зокрема, це — експертиза проєктів, підготова персоналу, надання обладнання. МАҐАТЕ також надає підтримку 20-ом дослідницьким контрактам в обсязі 5,000–6,000 дол. на рік.

ООН закликає до знесення ембарґо проти Куби

Ню Йорк. — Генеральна асамблея Організації Об'єднаних Націй у четвер, 2-го листопада, знову намагалася схвалити резолюцію про відкликання 30- річного ембарґо ЗСА проти Куби. Це вже четвертий рік підряд, ООН пробує схвалити таку резолюцію, одначе цього року ця Кубою спонзорована резолюція мала досить сильну підтримку. „За" проголосувало 117 країн, „проти" три, а стрималися від голосування 38 держав, це в порівнянні з першим 1992 роком, коли „за" голосувало 59, „проти" три а стрималось 71 країна, є досить замітною зміною в користь Куби. Проти згаданої резолюції цього разу голосували як звичайно ЗСА, Ізраїль та вперше Узбекистан.

Голосування відбулося тільки два тижні після виступу на спеціяльній сесії Генеральної асамблеї відзначення 50-ліття створення цієї установи президента Куби Фіделя Кастро. Велике число країн, які підтримали цю резолюцію зробили це як заяву опозиції проти ЗСА, бо хоча згадане 30-річне ембарґо має на меті допомогти Кубі перейти з комуністичного до демократичного державного устрою, то деякі країни оцінюють це, як спробу Америки нав'язувати свої закони іншим державам.

Як ця думка починає набирати вагомости можна побачити хоча б в тому, що з 15- членного Европейського союзу 12 голосували за резолюцією, стрималися тільки Англія, Німеччина і Голляндія. Крім того за резолюцією проголосували Росія, Китай, Канада, Авcтралія, Нова Зеляндія, Арґентина та Мехіко, Японія стрималась від голосування.

Хочуть повернути валюту з-за кордону

Чернівці. — Для виконання розпорядження Президента України щодо повернення в Україну валютних цінностей, які незаконно зберігаються за її межами, у Чернівецькій області створено спеціяльну комісію. До неї увійшли керівники банків, податкових установ, контрольно-ревізійних управлінь, митниць, заступники начальників управлінь Міністерства Внутрішніх Справ та Служби Безпеки Буковини.

Комісія перевірить фінансову діяльність юридичних суб'єктів і на початку кожного місяця інформуватиме Центральну комісію в Києві про результати перевірок.

І. РАБІН ЗАГИНУВ ВІД РУК ЖИДІВСЬКОГО СТУДЕНТА

Тель Авів, Ізраїль. — В суботу, 4-го листопада, в Тель Авіві відбулося віче, на яке зібралося понад 100,000 прихильників мирного процесу на Близькому Сході.

Виступаючи на вічу, прем'єр-міністер Іцак Рабін, між іншим сказав: „Я 27 років був військовим. Я весь час воював. Умов для миру тоді не було. Але тепер, на мою думку, такі умови є і ми зобов'язані ними скористатися. Я певен, що більшість людей хоче миру і ми повинні заради нього відважитися на риск".

Коли після закінчення віча прем'єр, у супроводі охорони, йшов до свого авта, до нього на близьку віддаль підступив 27-річний жидівський студент-правник Іґал Амір і три рази вистрілив у прем'єра з револьвера. Тяжко пораненого керівника ізраїльського уряду швидко завезли до шпиталю, де він через півтори години помер на операційному столі.

Згідно з жидівською релігійною традицією, похорон мав би відбутися до наступного заходу сонця, однак уряд країни вирішив перенести його на добу, щоб закордонні представники могли приїхати до Єрусалиму на жалібну церемонію.

Похорон прем'єр-міністра І. Рабіна відбувся в понеділок, 6-го листопада,о 2-ій год. по полудні за місцевим єрусалимським часом.

Американську делеґацію очолював президент Билл Клінтон, до її складу входили також колишні президенти Джордж Буш і Джиммі Картер, сенатори Алфонс Д'Амато і Патрік Мойнігeн, губернатор Ню Йорку Джордж Патакі, і посадник Ню Йорку Рудолф Джуліяні та інші громадські і політичні діячі. Зі своїми делеґаціями до Єрусалиму приїхали прем'єр Англії Джан Мейджор, канцлер Німеччини Гельмут Коль, президент Франції Жак Ширак, голова кабінету міністрів Італії Лямберто Діні, прем'єр-міністер Канади Жан Кретієн, міністер закордонних справ Японії Єгей Коно, прем'єр-міністер Південної Кореї Лі Гон Гу, прем'єр-міністер Австралії Пол Кітінґ. Організацію Об'єднаних Націй представляв її генеральний секретар Бутрос Бутрос-Ґалі.

Спостерігачі підкреслюють, що навіть традиційно недружні щодо Ізраїля арабські країни одностайно засудили варварську терористичну акцію. А король Йорданії Гуссейн і президент Єгипту Госні Мубарак вперше за багато років приїхали до Єрусалиму.

Прем'єра І. Рабіна поховали з усіма військовими почестями на горі Герцеля в Єрусалимі.

В Україні

(З інформацій УНІАР)

Всі закони — на одному диску

КИЇВ. — Україна приєдналась до розвинених країн, котрі випускають лазерні компакт-диски для комп'ютерів з різноманітними пошуковими базами даних. На одному такому диску може бути записано до 650 меґабайтів інформації, тобто — всі закони і постанови Верховної Ради, укази і розпорядження Президента, постанови й декрети Кабінету міністрів, інші нормативні акти. На окремому диску плянується записати також основні дані про 108,000 підприємств України. Коштуватиме один такий диск від 60 до 100 дол.

Л. Кучма нагороджений почесним докторатом

КИЇВ. — Як повідомили в президентській Адміністрації, у Бразилії Президентові України Леонідові Кучмі у федеральному університеті штату Парана вручено диплом почесного доктора.

Парламент гальмує приватизацію

КИЇВ. — Голова Фонду Державного Майна Юрій Єханурoв на пресовій конференції повідомив, що прийнятий Верховною Радою України закон про приватизацію в агро-промисловому комплексі, ухвалений 6-го жовтня, надіслано на юридичну експертизу до Міністерства Юстиції. Свої зауваження мають подати Фонд Державного Майна, Міністерство Економіки і місцеві органи влади. На думку Єханурова, безплатна передача 51 відсотка акцій переробних підприємств сільськогосподарським виробникам, як це передбачено законом, приведе до знецінення майнових сертифікатів і уповільнить темпи приватизації на 10 років.

Керівників попереджено

ОДЕСА. — До керівників підприємств Одеської Области, котрі гальмують процес приватизації, буде вжито дійових заходів. Про це йшлося на зустрічі обласного керівництва і директорів підприємств Одещини. Керівник реґіонального відділу Фонду Державного Майна Віктор Малахов зазначив, що виробниче об'єднання „Нептун", біляївський плодоовочевий комбінат, радгосп „одеський" та інші підприємства нехтують програмою приватизації. В області передбачалося приватизувати 16 підприємств, однак більшість директорів заводів, підтримуваних керівниками районних адміністрацій, навіть не передали відповідну документацію органам приватизації.

Консультативна Рада обговорила питання конституції

КИЇВ. — При голові Верховної Ради України Олександрові Морозові працює консультативна рада, яка вивчає проблеми випрацювання нової конституції України. Члени ради намагаються з'ясувати якою мірою в основу нової конституції має бути докладено декларацію про державний суверенітет України. Вивчається основні засади соціяльно-економічного устрою в Україні, форма державного устрою і форма правління, оптимальний розподіл функцій державної влади та організація влади в реґіонах, порядок прийняття конституції та інші питання. Заступник голови комісії з питань правної політики і судово-правної реформи Олександер Лавринович назвав ці заходи „спробою сполітизувати конституційний процес". За його словами, на засідання ради не було потреби, оскільки Конституційна комісія вже завершила працю над проєктом конституції. О. Мороз заперечив, сказавши, що Консультативна рада почне „мозкову атаку на проблему".

В АМЕРИЦІ

МИНУЛОГО ТИЖНЯ ПОЧИТНИЙ американський журнал-тижневик „Нюзвік" повідомив, що колишній президент Джордж Буш пропаґує кандидатуру генерала Коліна Повелла на президента ЗСА у виборах 1996 року. Одначе сам Джордж Буш, виступаючи з нагоди збірки фондів для сенатора Строма Тирмана, республіканця з Південної Каролайни, в Колюмбії підкреслив, що не збирається схвалювати жодного республіканського кандидата на президента незважаючи на повідомлення згаданого журналу. А повідомлення у „Нюзвік" назвав „ сумним і шкідливим".

НАУКОВІ ДОСЛІДНИКИ ПІД керівництвом д-ра Вен-Ґва Лі з Тексаського університету в Сан Антоніо повідомляють, що ген, якого досі уважали тільки малою частинкою лиха в спричиненні рака грудей та яєчників у жінок,являється тепер головним лихом у всіх родах пістряка. Це відкриття може допомогти у нових засобах поборювання цієї досі неможливої до вилікування хвороби, але покищо не рекомендується жодних окремих заходів для жінок, які хворіють пістряком грудей або турбуються їх спадковим можливостями бути склонними до захворіння. Ген, про який мова, носить назву BRCA-1 і його відокремлено тільки рік тому й через це дослідники і наукові попереджують, що праця над його функцією ще вповні не закінчена.

У СВІТІ

НАПЕРЕДОДНІ призначених на 5-го листопада президентських виборів у Грузії лідер Комуністичної партії республіки, генерал у резерві Пантелеймон Ґеорґадзе у телевізійному виступі гостро скритикував внутрішню і зовнішню політику Едуарда Шеварднадзе і закликав його відмовитися від боротьби за найвищий державний пост. Сам П. Ґеорґадзе також є серед кандидатів на президента. Крім цих двох політиків, кандидує також 55-річний Джумбер Патіяшвілі. До Грузії приїхала група спостерігачів від Ради Европи, вони контролюватимуть процес виборів.

НА СВОЇЙ ОСТАННІЙ пресовій конференції російський міністер оборони Павел Грачов заявив, що „коли НАТО пошириться на Схід, то Росія знайде собі нових союзників". Генерал П. Грачов стверджував, що „поширення НАТО на Схід передбачає зміцнення цього військового союзу, створення цієї могутнішої системи багатонаціональних сил і наближення альянсу до кордонів Росії. Якщо ми опинимося обличчям до обличчя нового блоку, то змушені будемо знайти союзників з числа держав Центральної і Східної Европи, які добровільно схочуть об'єднатися з нами. Найбільш надійних союзників ми сподіваємося знайти в державах колишнього Совєтського Союзу",— підкреслив міністер П. Грачов.

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

FOUNDED 1893

Svoboda (ISSN 0274-6964) is published daily except Sundays, Mondays and holidays by the Ukrainian National Association, Inc. at 30 Montgomery Street, Jersey City, NJ 07302.

Svoboda: (201) 434-0237 UNA: (201) 451-2200

Передплата на рік $100.00, на півроку-$60.00. Для членів УНСоюзу $75.00 річно, на півроку-$40. За кожну зміну адреси-$1.00. Чеки і "money orders" виставляти на "Svoboda".

Статті і дописи підписані авторами, не мусять відповідати поглядам Редакції. Редакція застерігає собі право в потребі виправляти і скорочувати надіслані матеріали.

Головний редактор: Зенон Снилик

Second Class Postage paid at Jersey City, NJ

Канадська дилема

Роками ця країна кленового листка пишалася перед світовою спільнотою своїм демократичним ладом і державною єдністю, котра представлена у Конфедерації з парляментарною демократією.Щобільше, її громадяни мали почуття патріотичної державної єдности, яку, видавалось, жоден зовнішній ворожий вплив не зможе порушити. Переможені Англією, французи Квебеку на початках існування країни так званим Квебекським актом 1774 року затримали за собою права рідної мови, релігії та цивільного законодавства, яке базувалося на законах Франції. Будучи країною імігрантів, які в Канаді шукали захисту від релігійних і політичних переслідувань чи економічних злиднів, а знайшовши можливості заспокоїти у меншій чи більшій мірі всі ці бажання, були невимовно вдячні. Ця вдячність віддзеркалювалась у льояльності до державного ладу, його установ і Уряду в загальному, а зокрема до обраного проводу навіть у випадках програшу.

Все це почало зазнавати непередбачених комплікацій у ранніх 1980-их роках, коли інші канадські провінції відмовились визнати за Квебеком право „відмінної спільноти" у Канадській конфедерації. З того часу квебекчани, засмучені такою поведінкою своїх співгромадян, намагалися робити все можливе законним шляхом, щоб осягнути цю мету. Перший референдум у провінції партії квебекських сепаратистів, 15 років тому не дав бажаних вислідів, на 40 відсотків „за" було 60 відсотків „проти". Одначе бажання окремішности не зменшувалось серед французькомовних жителів провінції, навпаки воно, постійно підсилюване „Парті Кебекуа" з Жаком Парізо у проводі, опозицією у парляменті „Бльоком Кебекуа" під проводом Люсієна Бушарра та колишніми лібералами, які переіменували себе на Демократичну акцію Квебеку з Маріо Дюмонт при кермі, набирало розголосу і вагомости.

Дійшло до референдуму 30-го жовтня, в якому вже ішлося про незалежність Квебеку з деякими спільними установами для вільних торгівлі, праці, капіталу і подорожування. Посилена пропаґанда квебекських сепаратистів і майже цілковите занедбання зі сторони Уряду дали дуже вузьку перемогу тим, які обстоюють неподільність Канади, бо всього тільки один відсоток різниці — 50.5 до 49.5, серед 92 відсотків голосуючих п'яти мільйонів осіб. А переможені квебекчани погрожують можливістю ще одного референдуму та цілковитим нехтуванням буть-яких переговорів з Оттавою. Тепер перед дилемою опинилися обидві сторони — переможці та переможені. Прем'єр-міністер Жан Кретієн, незважаючи на його обіцянки негайного поліпшення ситуації, якого не може провести без згоди та підтримки інших провінцій, не вийшов з будь-якими плянами чи конкретними пропозиціями, а навіть якщо б вони в нього й були, то Квебек навіть не хоче говорити про ніщо інше крім незалежности. У нього немає переконливих арґументів для решти Канади, щоб провести будь-які зміни, хіба тільки емоційний арґумент не допустити до розподілу. Але чи буде це вистачальним у цьому випадку?

Квебекські сепаратисти також мають не меншу дилему, представивши мешканцям Квебеку свої пляни про незалежну державу Квебек, у якій всі вважатимуться рівноправними громадянами, відразу це перекреслили словами прем'єра Жака Парізо, який звинуватив етнічні меншини у програші. Це обурило не тільки тих 20 відсотків мешканців Квебеку, матірною мовою яких не є французька, але й багатьох французькомовних квебекчан. Крім того квебекчани не є надто охочі до ще одного референдуму, що в результаті залишає несмак через брак нетолерантности та поваги до протилежних думок, розсвареність між сусідами та непорозуміння в родинах.

Застановляючись над подіями референдуму 30-го жовтня, варто б нашим північним сусідам подумати над позитивним підходом і засобами об'єднання не тільки мешканців Квебеку, але й Канади як держави, щоб далі бути прикладом існування демократичного ладу.

Автори книжок і видавництва, які бажають, щоб про їхні книжкові видання були в щоденнику поміщені бібліографічні нотатки, вістки й огляди, повинні прислати до редакції „Свободи"разом з двома примірниками даного твору також і адресу, де таку публікацію можна набути, та її ціну.

Ярослав Гайвас

ЗАГОВОРИЛИ СОВІСТЬ, РОЗУМ І ЛЮДСЬКА ГІДНІСТЬ

Розвиток подій в Україні дійшов до пункту, на якому звичайний вплив учинків та подій вже не може вивести український народ, все населення України та українську державу на нові широкі шляхи. Для цього потрібно глибокого потрясення усього суспільства і людини. Таким потрясенням не може бути нове узгіднення тривалої співпраці між Президентом Леонідом Кучмою і Верховною Радою України. Узгіднення це вийнятково вагоме і необхідне. Без нього обійтися не можна, але потрібним потрясенням воно не є. Ним може бути „Маніфест української інтеліґенції", опублікований 12-го жовтня ц. р. в „Літературній Україні", якщо з ним співпадатиме діяльність найвищих чинників державної влади України.

Чи хтось хоче, чи ні, але хребетним стовпом духової і суспільної України, її стрижнем є таки український народ. Як не лукавила б одна чи друга Комісія парляменту у визначуванні суті і повного змісту поняття „український народ", український народ, тих понад 70 відсотків усіх мешканців України, є вирішальною силою у ній. Не лише плаченням податків і відбуванням військової повинности, не лише своєю продуктивністю, але й своєю моральною і політичною поставою. Чи буде потрясення і зрушення, чи ні, залежить від нього. І тому „Маніфест" може і мусить бути початком і основним поштовхом від цього. Доки народ не повстав і не вийшов, як співдієвий чинник, на арену історичних дій, доти великих подій не буде. А це значить, доки „не спрацювала національна ідея". Національна ідея, сама по собі, —найпотужніша сила, але її реалізують люди, життєву скелю різьблять людські руки. І не „не спрацювала національна ідея", але не спрацювали людські руки, не спрацювали ті, що мали втілити її в життя. Дехто думає, що за це відповідають привладні державні чинники. Так, у відповідній мірі, але не менше, а може навіть більше співвідповідальне за це суспільство, в основі український народ. Ідучи далі, не спрацювали його провідні елементи. Ідучи ще глибше, це інтеліґенція, підставова частина провідної верстви народу, а в першу чергу її діячі на духово-культурному полі — письменники, вчені, люди пера... не спрацювали.

Ми не будемо повторювати основних тверджень і висновків „Маніфесту", їх багато і такими вони мусять бути. Ми тільки для характеристики зацитуємо деякі: „Зовнішні та внутрішні антиукраїнські сили, що впродовж кількох останніх років усіляко блькували й саботували процеси перетворення України в сильну, багату, соціяльно справедливу й авторитетну державу, нині перейшли до вирішального штурму з метою нашої „білорусизації". Нас хочуть знову позбавити найголовнішого — власної Батьківщини, обернути на безрідних люмпенів, яким байдуже, хто їх нагодує, розпоряджаючись їхнім же національним багатством".

Нас хочуть знищити як людей, які хочуть бути собою, потоптати нашу людську гідність, заперечити нам те, що найважніше для людини — її право визначати свою особовість, формувати її, визначувати, що їй добре і любе, а що ні. Кожна людина має свою Батьківщину, а нам хочуть накинути, що нашою батьківщиною не є українська земля і український народ, а „совєтська родіна", або її різноформи: колись царська Росія, тепер Російська федерація, взагалі щось панросійське. У своєму ганебному указі ч. 940 з 14-го вересня 1995 року президент Росії Боріс Єльцин пише: „На території СНД сконцентровані наші (російські) головні життєві інтереси в ділянці економіки, оборони, безпеки, оборони прав росіян..." Не російська економіка має накормити й виживити росіян, а економіка України та інших народів; оборона Росії не в Росії, а власне інші народи мають дбати про це, так само безпека. А вже про росіян та їхні права, то ми чуємо на кожному кроці, але про їхні обов'язки там, де вони живуть як меншість, та про права інших народів в Росії ніхто ні слова не скаже. Цитуємо далі:

„Це — не стихійне лихо, не безконтрольні процеси, не брак компетентних управлінців. Україну розвалюють уміло, професійно ті, хто нею сьогодні керує і хто спрямовує їх з іншої держави. Робиться все, аби підірвати здатність українських Збройних Сил захищати державу і народ. Робиться все, аби нацьковувати проти народу кримінальні клани й державні силові структури.

Кому це вигідно, кому потрібно? Вищі урядовці замовчують недружню, а останнім часом відверто ворожу, аґресивну щодо України політику офіційної Росії. Чому? Значна частина державних проводирів сама виступає захисниками національних інтересів Росії в Україні, підпорядковує свої дії стратегічним плянам Кремля. Ці ще донедавна засекречені пляни цинічно задеклярував Президент РФ у своєму Указі ч. 940 від 14-го вересня 1995 року про стратегічний курс Росії щодо країн СНД, згідно з яким Україна вже розглядається фактично як російське генерал-губернаторство, 'зона національних інтересів Росії'".

Ніякою таємницею не є, що Москва організує й дириґує антинародними й антидержавними акціями в окремих незалежних державах. Вже крайня пора, щоб ті держави договорилися між собою і спільно звернули увагу російському урядові, що ми всі разом протиставимося тому і вимагаємо це припинити. Бо коли ні, то воно всюди дійде до того, що сталося, а, мабуть, ставатиметься далі, а саме „якісь незнані чинники", у випадку Грузії ті чинники виявлені, вони в Москві, чинять атентати на найвищих державних діячів, або організовують державні перевороти. В Україні покищо такі бандитські акції є тільки у відношенні до окремих активних національних діячів. Але завтра в Україні, як і в інших державах, це може бути так, як було в Азербайджані та Грузії... Дальша цитата:

„Складовою цього курсу є посилене плюндрування української культури. Ми, представники української інтеліґенції, засвідчуємо: за вийнятком 30-их років, коли більшовики вигубили практично всіх діячів нашої культури, науки й техніки, знищили третину української нації, подібної деукраїнізації України не було.

На п'ятому році незалежности гине українське книговидання — виходить лише 3 відс. українських книжок. Водночас без будь-яких обмежень, без сплати мита ввозиться з-за кордону низькопробна література російською мовою, скорочується кількість українських газет і журналів, знову закриваються українські дитячі садки, школи, документація в багатьох галузях, навіть у найвищих органах влади, ведеться не державною мовою. У багатьох областях бльокується відкриття нових українських закладів культури, закриваються українські газети й журнали або примусово припиняється їх розповсюдження, витісняється українська культура з радіо і телебачення.

Руйнації зазнає фундаментальна наука. Фактично знищується Національна Академія наук, що дала світові таких видатних учених як Вернадський, Грушевський, Палладін, Патон, Глушков та інші".

Добре стається, що одверто, з підписами численних найвідповідальніших діячів в Україні, сказано про ці факти. Але з цього може бути зроблений тільки один висновок. Всі провідні діячі України, включно з тими, що підписали цей „Маніфест", при підтримці народу повинні домогтися реорганізації Уряду України під кутом створення всенаціонального, зі заступленням усіх творчих співчинників, нового Уряду. Без того годі й думати, щоб влада виконала свою частину завдань — проклямованих, або тих, що витікають з „Маніфесту". Ще одна цитата:

„Шалений тиск антиукраїнських сил зростає на всіх поверхах державної влади, особливо в південно-східніх та окремих центральних областях України, вони роблять нас 'унікальною' країною в світі. Вищі урядовці заохочують і пропаґують антиукраїнський 'реґіональний підхід' у сфері культури, щоб розколоти, розбратати наш народ. Прийнятий ще в імперські часи 'Закон про мови' не тільки не виконується, а й постійно перебуває під загрозою перегляду, нав'язуваного російськими націоналістами в Україні.

По суті, проти українців в Україні вже проводяться етнічні чистки".

Проголошення „Мані-

(Закінчення на стор. 3)

Роман Кухар

Повість, що могла й не появитися

Іван Филипчак, „Анна Ярославна — королева Франції", історична повість. Вступне слово Р. Кухаря, післяслово І. Дибко-Филипчак, пояснення слів, біографія письменника ред. Я. Радевича-Винницького, мистецьке оформлення В. Сави. Дрогобич, „Відродження", 1995. 176 стор.

Що багато надбань творчих людей (в літературі, музиці, мистецтві) пропадали в історії та ще й досі пропадають невпізнаними й невикористаними суспільством — не новина. Про те засвідчують деякі клясичні приклади. Геніяльність композиторської творчости Йогана Севастіяна Баха відкрили тільки сторіччя після його смерти. Теж щойно по смерті мистця Ван Ґоґа доцінили вартість його картин. А скільки ж ненадрукованих літературних творів наших авторів, музичних композицій, образотворчих полотен пропадають у діяспорі з вини неуваги сучасників до рідної культури!

Аби появилась одна з останніх, найвидатніших повістей Івана Филипчака, заслуженого громадянина й автора багатьох літературних творів, що загинув на сибірському засланні, а саме його „Анна Ярославна", на те треба було аж 62-ох років перележання рукопису цього твору в родинному сховищі. Завдяки доньці письменника, Дарії, що його не втратила, та енерґійним заходам дружини сина І. Филипчака, пані Ірини, яка з трудом відчитала споловілий від часу рукопис на крихкому папері, що розпадався від дотику, згодом переписавши твір на машинці й видавши цю історичну повість у видавничій фірмі „Відродження" в місті Дрогобичі в 1995 році, збережено від небуття цінний документ часу.

Таким чином, ще один вартісний здобуток невтомної праці суспільного діяча врятовано для історії української літератури. Тема „Анни Ярославни" надто відома нашому загалові, щоб окремо з'ясовувати читачам значення тієї історичної події. Анна Ярославна — одна з видатних постатей доби величі Руси-України за володіння її батька, Ярослава Мудрого. Так звав його рідний народ, для світу ж він став відомим як „тесть Европи". Заради поширення доброго імени та корисних міжнародних взаємовідносин Київської держави, князівна Анна Ярославна пожертвувала особистим щастям, погодившись на одруження з королем Франції Генріхом І. Опинившись тоді на все життя на чужині, вона залишилася вірною своїй батьківщині, що й підкреслено в повісті.

З педагогічно-виховних мотивів Іван Филипчак відтворив у своїй історично-документальній повісті (з несподіваним фіктивним фіналом) для юних читачів ідеальну королеву Франції українського роду, як світлий зразок нашої ідейної громадянки та її посвяти національно-державним цілям рідного народу.

Ця повість з історичної давнини саме актуальна нині, коли наша молода незалежна держава закликає до патріотичної служби усіх своїх вітчизників — у краю й розсіяних по всьому світу. І Ірина Дибко-Филипчак здобулась на значну пожертву, видавши цей твір коштовним внеском. Видання книжки показне й якісне: текст чіткий, із графічними заставками, збагачує повість і солідним інформативним матеріялом, редакційною біографією, змістовною й добре вдокументованою, та опрацьованим поясненням вживаних рідше в сучасній мові слів. Загальне враження — культурної, конструктивної літературної появи, дуже потрібної в теперішній кризовий час юним читачам на батьківщині й за її межами.

Мововжиток редакції за звичними посовєтськими мовними стандартами, які впору належить виправити від русизмів. Справжня незалежність національної держави починається від її мови. Відчищення її від післясовєтського намулу мало б бути невідкличним пріоритетом українських мовознавців. У книжці їх не так то вже й багато, а все ж знаходимо там *Рейн* замість *Райн, фрукти* замість *овочі, Іспанія* замість *Еспанія, анафема* замість *анатема, Юліан* замість *Юліян* тощо. Зате видне намагання редакції рятувати літеру „ґ" в українській абетці, вживаючи її навіть там, де вона проблематична, наприклад, у словах *педаґоґ, іґумен, орґанізація, стратеґ* тощо.

Книжку цю можна замовити, звертаючись на таку адресу: Mrs. Irene Dybko-Fylypchak, 12 Orchard Way N., Rockville, MD 20854-6128.

Микола Вірний

85-ЛІТТЯ Д-РА І. КАЛИНЕВИЧА

Доктор економічних наук Іларіон Калиневич народився 31-го серпня 1910 року. Він — голова Вашінґтонського Осередку Праці Наукового Товариства ім. Шевченка. Є також членом Вашінґтонської Групи українських Професіоналістів, Об'єднання українців Вашінґтону, Мистецької Асоціяції містечка Олни біля Вашінґтону та членом Мистецької Ради Монтґомерської округи в стейті Мериленд.

В 1984 році відійшов на пенсію, щоб присвятитись своїм улюбленим працям, зокрема малюванню. Перед відходом на пенсію 20 років був службовцем Департаменту сільського господарства ЗСА, у Вашінґтоні, і де був теж членом редакції журналу „Bibliography of Agriculture". Перед переходом на державну працю завідував медичною бібліотекою в лікарні у Клівленді. В Клівлендському університеті скінчив студії бібліотекарства. Є він також членом редколеґії збірника „Надбужанщина". Наукові статті д-ра Іларіона Калиневича можна знайти в різних виданнях, зокрема в часописі „Свобода". Друкувались його праці українською, німецькою та англійською мовами.

Д-р І. Калиневич

Іларіон Калиневич народився в учительській родині в Руді Сілецькій, повіт Кам'янка Бузька Львівської области. Був курінним таємного Пласту, членом гуртка націоналістичної молоді. Співав у різних хорах, зокрема у Відні під дириґентурою композитора Андрія Гнатишина. Перед Другою світовою війною мав клопоти з польською поліцією. Був кілька разів арештований. Знали його навіть у Бриґідках. Перед війною після здобуття гімназійної матури, почав учитись у Богословській Академії у Львові. Кілька років пізніше у Вищій школі Міжнародної торгівлі у Відні І. Калиневич отримав докторат з економічних наук.

Після війни, в 1949 році, разом з дружиною приїхав до Америки. Ким і де він тільки не працював: на фермі, сторожем у крамниці, на різних фабриках, навіть мав власну продуктову крамницю. А коли зорієнтувався, пішов знову в університет, перекваліфікувався, а згодом повернувся до найулюбленішого, чим захоплювався ще з дитинства — до малярства.

Тепер, вже 85-річний, ювілят розповідає і відповідає на питання, що їх йому пропоную.

— Я ніколи не сподівався, що мені прийде перекваліфікуватися з економіки на бібліотекарство. Змусили мене до цього життєві обставини.

Прибувши до ЗСА в 1949 році, я виконував різні роботи, які мені не відповідали. Не знаючи добре англійської мови, я не міг дістати зайняття у своєму фаху, тоді відкрив свій власний бизнес, але і це мені не відповідало. Я почав шукати за іншими можливостями. В 1959 році записався на бібліотечні студії у Western Reserve University в Клівленді. Тут мені признано віденський докторат, і я за один рік дістав диплом бібліотечних наук. Зразу трапилась і нагода дістати посаду керівника медичної бібліотеки у стейтовому шпиталі в Клівленді. В 1964 році я переїхав до Вашінґтону і став на працю в Департаменті аґрикультури, спершу як співредактор наукового журналу „Bibliography of Agriculture", а відтак в аквізиції наукових матеріялів для Національної аґрокультурної бібліотеки (NAL) у Вашінґтоні. Вибув там 20 років.

— Хто в новій українській державі має дбати про бібліотеки і їхні фонди?

— В новій українській державі дбати про бібліотеки мають наукові інституції й установи, для яких ці бібліотеки необхідні. Стосовно фондів, то було б побажаним, що такі інституції, як державні, університети, академії і вищі наукові заклади, а також прилюдні школи, користувались державними фондами. Тільки конфесійні інституції мали б самі дбати про свої бібліотеки.

— Впродовж історичного життя нашого народу було багато нападів на наші міста, манастирі. Разом з будинками нищились бібліотеки, палились, вивозились, не знати куди, книжки. Пропали літописи, стародруки. Чи можна знайти копії всього того, що пропало?

— Всього того, що пропало, найти вже не зможемо, але є надія, що у бібліотеках Заходу, таких як Рим, Париж, Стокгольм, Відень, Краків, а на південному сході — в Туреччині (Стамбул, Анкара), в Болгарії (Софія) буде можна ще знайти багато матеріялів, які стосуються нашої історії. Було б побажаним, щоб створити особливу комісію, яка зайнялася б і прослідила ці справи.

— Коли говорити про питання економіки, то що слід порадити економістам України такого, що могло б допомогти їм вивести молоду державу з несамовито скрутного економічного стану?

— Питання економічної скрути в Україні дуже складне. Щоб розв'язати його, важко найти одну рецепту для українських економістів. Ментальне комуністичне навантаження, яке залишила по собі стара система, не дасться так скоро викорінити. На це потрібно праці і часу. Необхідно розчистити дорогу, щоб здійснити цілу низку перетворень, докорінних змін у всіх сферах політичного, правового, а в тім — і економічного життя України. Створити правові ґарантії для економічного життя — це conditio sine qua non теперішньої України. Ухвалення нової конституції, пристосованої до нових обставин, і нового економічного і політичного життя, повинно бути головним завданням нашої політики і наших економістів.

— А кооперативи?

— В українському суспільстві кооперація завжди мала і має добрі шанси розвитку. Уважаю, що деякий досвід із минулого в Україні буде можливо застосувати і в нових обставинах, а особливо в ділянці сільського господарства, споживчих індустрій, кредитів і банківництва.

(Закінчення на стор. 3)

До 100-річчя від дня народження Тодося Осьмачки

У книзі „Shakespeare Worldwide: Translation and Adaptation" (Шекспір, поширений по всьому світу: переклади та адаптації), том XIV/ XV, що вийшла в світ у японському видавництві „Юшодо" в Токіо (1995), появилася стаття Володимира Жили „King Henry IV in the Ukrainian Translation" (Генрі IV в українському перекладі).

Драму цю переклав Тодось Осьмачка (1895 -1962), український поет і письменник, який глибоко розумів значення й вагу Шекспіра. Він гадав, що поява шекспірівських творів в Україні — це подія в житті української національної культури. Шекспіром він зацікавився замолоду, ще в 20-ті роки. 1930 року появився його переклад „Макбета", який „викликав схвалення і заохоту від Академії, і йому дали для перекладу ‘двох Генріхів'". „Але з цими, як він пише, — було мені важче. Мова в цих драмах була багатша, нюансів була незчисленна сила, а я сам був у роботі шкільній, у науці в несприятливих обставинах..." Все ж таки він переклав і цю п'єсу, але переклад його не задовольняв, бо в ньому, на його думку, бракувало сили українського слова та сили шекспірної картини. Тому Т. Осьмачка „рішив, що б там не було, перекласти тоді", коли він „знатиме краще мову англійську". У 50-ті роки, живучи вже за кордоном у ЗСА, він виконав „свої шекспірівські переклади наново. Отож і обидві частини ‘Генрі IV'".

„Генрі IV" — це не трагедія, тому цим твором Осьмачка не міг так захопитися, як він захопився „Макбетом", що припав йому до душі. Тут інші пристрасті характеру, більша багатогоронність учености, багатша мова й незчисленна сила інших гумористично-реторичних нюансів. Перекладач усе це сприйняв, пережив і передав на свій лад, але це не спалахнуло в його душі полум'ям. Тому його переклад не такий динамічний, бо він пропущений лише через призму Осьмаччиного розуму, а не розуму й серця. Поминувши його дещо знижену динамічність, брак яскравого духового споріднення з Осьмачкою, переклад „Генрі IV" — усе ж таки велике досягнення в українській Шекспіріяні. У ньому домінує об'єктивне відтворення ідейно-образної і мистецько-естетичної структури оригіналу та неухильне дотримання усіх нюансів шекспірівського задуму.

Володимир Жила

Відкриття пропам'ятної таблиці в Бережанах

Великі афіші на мурах Бережан подавали програму відзначення 620-річчя міста. В останній декаді серпня ц.р. відбулися цікаві історичної ваги імпрези.

Святкування започатковано в неділю, 20-го серпня, першою імпрезою було відслонення пропам'ятної таблиці на будинку колишнього суду, (тепер там коледж), на згадку про останній політичний процес у польській державі, що відбувся 14-го вересня 1939 року. Польща вже майже не існувала. Міська Управа постановила, в рамках відзначення 620-річчя Бережан відкрити таблицю з прізвищами трьох підсудних, абсольвентів гімназії в Станиславові — Ярослава Сеньківського, сина католицького священика з Колоколина, Всеволода Лемехи й Ореста Городиського, обох зі Станиславова, та чотирьох оборонців — д-ра Франца Коковського, д-ра Володимира Бемка, м-гра Михайла Степаняка і м-гра Володимира Логуша.

День був гарний, соняшний. В церкві кінчалось Богослуження, на якому дуже чуттєву проповідь виголосив священик Іван Храпач, гість з Лемківщини, до присутніх у церкві переселенців з цього багатостраждального українського краю. Після Служби Божої парафіяни разом зі священиком і церковним хором прийшли до місця відслонення пропам'ятної таблиці. Між присутніми були гості з Кракова — колишній в'язень бережанської тюрми, тепер голова Українського товариства в Кракові Роман Андрухович і родина Преторіюсів, зі Львова — проф. Володимир Пришляк, а з Чикаго — д-р Роман Смик, шкільний товариш підсудних. Святочну програму започаткував і нею проводив заступник голови міської Ради Михайло Журовський. Він сказав, що „сьогодні до стін бережанського коледжу привели бережанців і їхніх гостей події більш як піввікової давности. Саме тут 14-го вересня 1939 р. бережанський польський суд вирішував долі молодих українських патріотів, часто засуджуючи не за дії проти польської держави, а лише за самі думки, що суперечили політиці Польщі щодо українських земель. Саме тут суд відбувався „прискореним" темпом у вересні 1939 року над сином священика з Колоколина Ярославом Сеньківським, Всеволодом Лемехою і Орестом Городиським зі Станиславова. Орест Городиський є сьогодні тут з нами. Бережанщина багата на важливі події і кожну з них ми мусимо пам'ятати, передавати про неї відомості молодшим поколінням."

Після слова М. Журовського о. Іван Храпач довершив посвячення таблиці, а відслонили її Степан Дудар, науковий працівник музею і автор цих рядків, один з колишніх підсудних.

Коли надали слово мені, передусім я згадав про тих визначних бережанців, котрі провадили культурну й політичну працю ще перед Першою світовою війною, зокрема про визначного правника, письменника, музейного діяча д-ра Франца Коковського, який загинув в большевицькій тюрмі, д-ра Володимира Бемка, д-ра Західного, а з пізнішого покоління м-гра Михайла Степаняка, м-гра Володимира Логуша. Відтак брати Лепкі — Богдан і Лев, Петро Смик, Турула, Чернецький та інші, залишили по собі яскраві сліди, як священики, письменники чи громадсько-політичні діячі. Не була це легка праця, окупант старався зломити сильний хребет молодому бережанському поколінню, яке виховувалось на подіях найновішої історії, героїчних чинів УСС-ів, Лисоні, Потуторів, закарбованих у піснях Романа Купчинського та Льоня Лепкого про бої з московським наїзником.

Із зміною окупанта прийшла й зміна в тактиці боротьби. Народне шкільництво, кооперації, молодечі організації — це були кузні молодих характерів. Не можу також поминути могутнього морального впливу Української Церкви. Перед революційними виявами УВО—ОУН окупант тремтів, а свій страх виявляв у примітивний спосіб — масовими арештами та судовими засудами з довгореченцевими вироками.

За що нас судили? „Злочин" наш полягав в тому, що Ярослав Сеньківський з села Колоколин, син священика, хотів у читальні „Просвіта" вшанувати пам'ять замордованої у львівській тюрмі Ольги Басараб. Такий реферат мав Всеволод Лемеха з Станиславова, якого я, їдучи до Львова, мав передати Славкові на станції Букачівці, що й сталося. Чи був то злочин проти держави? Ні! Польська адміністрація хотіла знищити самостійницький дух молодого покоління. З нашої трійки я один залишився в живих. Всеволода Лемеха убили злочинці в Долині, а Славко Сеньківський помер в Колоколині.

Хай ця пропам'ятна таблиця буде на пам'ятку всім тим, що пройшли через бережанську тюрму.

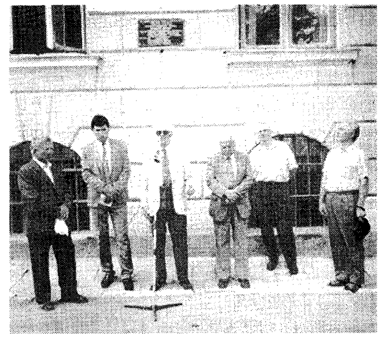
Відтак промовляв д-р Роман Смик, гість з Америки, шкільний товариш підсудних. Згадав теплими словами про спільне навчання в гімназії та ті невідрадні політичні обставини, що існували за всіх окупантів.

Після нього коротко говорив прокурор Анатоль Дідик, згадуючи про судові злочини над невинно заарештованими в'язнями.

На закінчення промовив голова спілки репресованих та реабілітованих Орест Гуменюк, колишній політичний в'язень комуністичного режиму.

Відспіванням національного гімну закінчено ту першу імпрезу з серії святкувань 620-ої річниці Бережан.

Орест Корчак-Городиський

Під час відкриття пропам'ятної таблиці у Бережанах (зліва): С. Дудар, М. Журовський, д-р Р. Смик, О. Городиський, А. Дідик і О. Гуменюк.

МІЖНАРОДНИЙ ТРИБУНАЛ для справ воєнних злочинів у Боснії офіційно звернувся до ЗСА , щоб справу видачі запідозрілих у воєнних злочинах включити, як одну з умов у мирні переговори, що розпочалися минулого вівтірка, 31-го жовтня, у Дейтоні, Огайо. Якраз тепер ведеться слідство чи президент сербії Слободан Мілошевіч або інші державні мужі Сербії були в будь-який спосіб причетними до воєнних злочинів у Боснії. Хоча вимога видачі запідозрілих злочинців не має прямого відношення до згаданих переговорів, але може все ж таки ускладнити і без того важке завдання посередників у цих мирних переговорах. Серед вже звинувачених у воєнних злочинах у Боснії є дві головні постаті боснійських сербів, ген. Ратко Младіч і Радован Караджіч і не є правдоподібним, щобоснійські серби приймуть будь-який мирний договір, у якому буде вимога передати їх на суд Міжнародному трибуналові.

ЗАГОВОРИЛИ...

(Закінчення зі стор. 2)

фесту" прийшло у час, коли такий документ життєво потрібний. Відчуває це народ, а в першу чергу провідна верства в Україні, відчувають це правлячі чинники в державі. Одні — це суспільство, другі — влада. Різні ці елементи, але, як бачимо, зір їх спрямований у тому самому напрямку; хоч вони різні, але взаємно доповнюють себе. Президент, голова і керівник державної екзекутиви, при кожній нагоді підкреслює найпекучішу потребу, а саме зміцнити активність державних чинників і цілеспрямованість тієї активности. Надії на чужу поміч сходять нанівець, бо вона подавана такими дозами, що відбудови країни, а головно її економіки, на такій допомозі будувати не можна. І те, що колись виглядало на вічеве гасло, нині виявилося твердою дійсністю: будувати треба на своїх силах, це значить, треба включити суспільство у свої пляни і свою працю. „Маніфест" також не обмежується до слів. Навпаки, він закликає: „З почуттям великої історичної відповідальности ми, представники української інтеліґенції, закликаємо об'єднатися для порятунку України та її народу політичні сили, громадські організації, робітників і селян, працівників культури, науки, освіти, підприємців і фармерів..." і т. д. „Ми, члени оргкомітету закликаємо... усіх патріотів нашої землі розгорнути роботу щодо створення таких комітетів в областях, районах, у містах і селах". Отже, хто може, хто має щось сказати народові, хай іде у народ. Ми хотіли б, щоб ті дві акції — згори від Уряду, і знизу, з суспільства, — ішли до тієї самої цілі, перехрещувалися, а не заперечували себе. Хай кожен робить своє діло, як уміє, якнайкраще.

Ми знаємо, що це на початку не буде легко. Ось навіть у такому документі, як „Маніфест", сказані гіркі слова на адресу власть імущих. Але це не відстрашує: в обличчі смертельної небезпеки для нас усіх ми станемо у праці плече в плече! А з часом і договоримося! Світ чекає від нас діл, і то великих. А великі діла настають, коли народ і держава, влада і суспільство подадуть собі руки!

У Києві відбулася конференція, присвячена 30-літтю Українського Історичного Товариства

10—11 жовтня в будинку Київського університету ім. Тараса Шевченка відбулася Міжнародна наукова конференція, присвячена 30-літтю УІТ. Конференцію організували Київський Університет, Інститут Українознавства, Інститут Археографії та Джерелознавства ім. Михайла Грушевського НАНУ і Київський Осредок УІТ. Організаційний Комітет конференції очолювали д-р Михайло Брайчевський, голова Осередку УІТ і проф. Університету „Києво-Могилянської Академії", професори Київського Університету Михайло Кононучк, Володимир Сергійчук і Валентина Піскун від Археографічного Інституту — кандидат історичних наук Ігор Гирич (також редактор журналу „Старожитність").

Продовж дводенної конференції відчитано понад 30 наукових доповідей істориків і дослідників допоміжних історичних наук з Києва, Львова, Америки, Харкова, Рівного і інших міст. Треба ствердити, що УІТ в Україні є популярне серед різних поколінь істориків і це саме можна сказати про журнал „Український Історик", що редаґується в Америці, Києві та Львові.

Голова УІТ д-р Любомир Винар у своєму вступному слові ствердив, що в Україні є кризовий стан української історичної науки й інших українознавчих дисциплін. Брак відповідної інформації і планування, а крім того непорозуміння між поодинокими установами і дослідниками не причиняються позитивно до розв'язки цієї кризи. Проте він вірить, що вона, у відносно короткому часі, пройде. Національна культура може розвиватися лише на правдивій історичній основі і тому історичні дослідження мають вийнятакову ролю у державному будівництві України. Є деякі показники про повернення до модифікованих совєтських історичних схем і з цими проявами слід боротися. Учасники і доповідачі, у значній мірі, поділяли ці думки. Вказувано також на проблему і потребу впровадження моделю-схеми історії України від античної доби до XX століття включно з відповідною періодизацією і термінологією. З доповідачів згадаємо Ярослава Калакуру, Олександра Сидоренка, Ігоря Гирича, Ярослава Дзиру, Михайла Брайчевського. Любомира Винара, Вл. Яся, Ларису Яковлеву, Тамару Мандебуру, Валентину Піскун, Ігоря Вербу, Володимира Сергійчука, Валерія Цибульського, Юрія Шаповала. Деякі з матеріялів будуть друкуватися в „Українському Історику".

Ця конференція є вийнятково важливою науковою і громадсько-політичною подією в житті України. Вона свідчить про життєвість і актуальність тих історично-культурних традицій, які зародилися і кілька років розвивалися в Києві. Їх спадкоємцем цілком підставно уважає себе УІТ.

Конференція мала всеукраїнський академічний характер. Тимчасово охоплювала різні періоди історії України, як також різні аспекти діяльности Товариства і „Українського Історика", що відтепер став найавторитетнішим друкованим органом істориків України. На останній сесії голова УІТ проф. Любомир Винар проголосив наступний 1996 рік — Міжнародним Роком М. Грушевського. В 1996 році відзначаємо 130-ліття з дня народження найвидатнішого українського історика і будівничого нової України.

Конференція одноголосно прийняла низку важливих резолюцій з відповідними рекомендаціями.

Я.Д.

85-ЛІТТЯ...

(Закінчення зі стор. 2)

— Ви проживали на Заході, зокрема у Відні. Що з того, що було корисне в свій час для Австрії, може бути ще придатне для України?

— Австрія — стара, культурна і економічно не бідна держава, від неї нам багато дечого навчитись можна. Передовсім солідної державної адміністрації, а також і політичного вміння. Австрія зуміла втриматись між тиском сил Сходу і Заходу і не втратити своєї суверенности.

— Ви мистець-маляр. Мали неодноразово виставки. Чи можете зрадити, над чим саме тепер працюєте?

— Тепер працюю над викінченням картини катедри св. Юра у Львові та ще кількох фльоральних композицій.

— У кожної людини є моменти особливої радости чи горя. Чи не поділилися б ви цим з нами?

— Моментом мого особливого горя і пригнічення, якого і до сьогодні не можу забути, хай послужить ось така пригода. В 1919 році, в часі українсько-польської війни, я проживав з рідними у місті Камінка Струмилова (тепер К. Бузька). Мені йшло на 9-ий рік. Ми винаймали мешкання у польської родини, на краю міста, і були оточені поляками. Моїми товаришами забав були два сини нашого господаря і хлопці-сусіди. Всі поляки. Ми говорили між собою по-польськи, хоч співали українських пісень, яких підхопили від українського війська, що в той час вправлялося в Камінці Струмиловій. В місті була влада ЗУНР, а фронт з поляками — під Львовом. Поляки вдавали, що є льояльними до української влади, тому відносини з ними виглядали нещогірше.

На жаль, прийшов трагічний травень 1919 року. Я з жалем придивлявся, як частини нашого війська покидали місто і завертали за ріку Буг, що перепливала містом. Ситуація змінилася, бо рідна влада не втрималася. Мої товариші забав почали називати мене „зас... русін", а навіть за мною кидали камінням... Ось таке то було моє горе, незабутнє, страдницьке почування 9-річного хлопчини на своїх рідних землях. Моментом моєї особливої радости, а то й найкращим спомином мого життя, мені здається, була візита Президента Леоніда Кучми у Білий Дім. Як голова ОП НТШ у Вашінґтоні, я був запрошений Президентом Клінтоном взяти участь у параді, яка відбулася 22-го листопада 1994 року в пошану Президента України в саді Білого Дому. Приглядаючись до паради, я з радости плакав, коли американська оркестра грала український гимн, а два президенти, Билл Клінтон і Леонід Кучма разом, відбирали почесну параду. Білий Дім потопав у синьо-жовтих і червоно-синьо-білих кольорах, а сонце яскраво світило, гей би заповідало нову, світлу будучність нашій Україні. Я дякував Богові, що дозволив дожити мені до цієї хвилини. А молодому поколінню в Україні дораджую гаряче — пильно вивчати чужі мови, особливо англійську, і ними добте володіти. В діяспорі молодь повинна вивчати українську мову і культуру та не забувати, чиї вони сини і дочки. Підтримуймо зв'язки з Україною, бо всі ми є її діти!

Вступайте в члени Українського Народного Союзу

Золотий ювілей Ахіля і Віри Хрептовських

Д-р Ахіль і Віра Хрептовські

Погідного, ще літнього дня, 16-го вересня 1995 року, родина і приятелі панства Хрептовських зібралися в Чикаго, щоб відзначити золотий ювілей їхнього подружжя. Ювілейне святкування відбулося в Українському інституті модерного мистецтва, який д-р Ахіль і Віра Хрептовські заснували, розбудували та піднесли до висот престижних американських інституцій. Святкування почалися товариською зустріччю гостей з різних міст Америки та огляданням постійних мистецьких експонатів інституту. На порозі до бенкетної залі ювілярів привітали традиційним короваєм їхні діти і внуки. Ювілейний бенкет глибоко змістовною молитвою розпочав Владика Інокентій Лотоцький. На проголошений найстаршою внучкою тост за здоров'я дідуся й бабці присутні відповіли довгогривалим многоліттям, відлуння якого пішло аж по Чикаго авеню. Програмою вечора керував д-р Павло Джуль.

Про життєвий шлях ювілярів першою говорила Ніля Безкоровайна-Стецьків, товаришка з дитячих років нашої ювілярки Віри Юркевич-Хрептовської. Свої спомини вона передала із великим артистичним хистом, сягаючи до ранніх років, які вона провела разом із Вірою в місті Золочеві, а пізніше у Львові та врешті в таборах скитальців в Австрії й Німеччині. Вона зворушливими словами розповіла про батьків Віри, панство Юркевичів, які в 1937-38-их роках допомагали її братові Володимирові, ув'язненому польською поліцією у золочівській тюрмі. Із притаманним їй артистичним хистом вона накреслила образ нашої ювілярки як жінки, що була вмілим дорадником свого чоловіка та його вірною подругою. Кажуть, що за кожним видатним чоловіком стоїть жінка, яка своїм хистом веде його до верхів слави.

Знову ж д-р Павло Джуль, приятель д-ра Ахіля Хрептовського й партнер у багатьох громадських заходах, пригадав Ахилеві й Вірі мальовниче тирольське містечко Тельфс, де в 1945 році він їх вперше зустрів і де розлогі альпійські леваді та снігом покриті гори творили найкращі у світі краєвиди, але неповність майбутнього затьмарювала їм ту красу. Там на болотняних скитальських шляхах він мав нагоду пізнати шляхетні риси Ахіля та виробити до нього шану й довір'я, що перетривали півстоліття.

Доля судила подружжю Хрептовських поселитись в обіцяній землі Америці. Початки не були легкі. Треба було шукати праці, утримувати родину та нострифікувати європейський медичний диплом. Але в країні великих можливостей наполегливою працею можна подолати багато труднощів. Продовжуючи свій спомин, д-р П. Джуль сказав, що хай буде благословенна та хвилина, коли п-во Хрептовські прибули до Америки. Бо хто ж був би створив у Чикаго відомий Український інститут модерного мистецтва? Хто був би вивів українське лікарське товариство із застою та дав йому міцну фінансову основу? Хто створив би був Світову федерацію українських лікарських товариств, відому як СФУЛТ, та об'єднав розкидані по цілій земній кулі українські лікарські організації? Хто був би організував III Конгрес СФУЛТ в Києві та Львові та розбудив приспаний патріотизм серед лікарів на Україні? Нема сумніву, що другого Ахіля серед нас важко було б знайти. Продовжуючи своє слово, д-р П. Джуль підкреслив, що Ахіль — людина високої товариської культури і знавець не тільки модерного мистецтва, але також і класиків. Він разом із своєю дружиною Вірою гідно представляв українських лікарів перед представниками церковної та світської влади, включно з президентами України й Америки. Ахіль великий любитель спорту, передусім футболу і лещатарства. Він переміг найвищі й найстрімкіші гірські верхи Европи й Америки. Ахіль — це людина, дана нам Богом у дуже потрібний для нас час. Вдячна українська лікарська громада нагородила його почесними грамотами, а СФУЛТ признав йому титул почесного президента. Однак Український інститут модерного мистецтва залишиться вічним пам'ятником його жертвенности і праці.

Найстарша внучка Лариса Геді у зворушливих словах висловила подяку своїм дідові та бабусі за їхню любов до родини та моральну підтримку. Вона ствердила, що шлюбне життя панства Хрептовських перетривало 50 років завдяки любові, взаємопошані та довірі. На ювілейне святкування наспіло багато привітів, які прочитала дочка Віра Геді. На кінець обоє ювілярів із сльозами в очах подякували Владиці Інокентієві Лотоцькому та всім учасникам, що своєю присутністю звеличали святкування їхнього золотого ювілею.

Н.Н.

Горять ватри у Космачі

В переддень святої Покрови з Покуття і Гуцульщини, з Бойківщини і Опілля з'їжджалися до славного Космача на Гуцульщині люди, щоб провести свій традиційний збір з нагоди 53-річчя створення армії УПА і проголошення в Космачі 1944 року Української Повстанської Армією Космацької Самостійної Республіки.

Ввечорі, на цвинтарі біля колишньої церкви святої Параскеви на могилі вояків УПА в Космачі зібралися пластуни і соколята, численна косманька громада, щоб вшанувати пам'ять полеглих. Всі разом говорять „Отче наш", а відтак співають повстанські пісні.

Згодом молодь гуртується у 32 загони (саме стільки є присілків у Космачі) і кожний загін з повстанською піснею вирушає на той чи інший присілок. Назбиравши хмизу, готують юні патріоти для розпалення символічну ватру. У вечірнє небо злітає сигнальна ракета. На кожному присілку Космача спалахує ватра, а небо загоряється святковим феєрверком. Такого старовинний Космач ще не бачив з часу закінчення війни, коли тут палили ватри самі повстанці.

Незабаром загони сходять в центр Космача і на стадіоні виростає наметове містечко, яким командує Любомир Грабець. Відбуваються знайомства, зустрічі з повстанцями і, звичайно, пісні — і так аж до ранку.

А рано сурми сповіщають збір. До пам'ятника Тарасові Шевченкові, до могил січовим стрільцям та воякам УПА молодь складає вінки та букети червоної калини. В народному домі „Просвіта" розпочинається наукова конференція молодечих організацій, присвячена роковинам УПА. Молодь, вояки УПА, численні гості виконують гимн „Ще не вмерла Україна". До присутніх з промовами звертаються начальник Івано-Франківського обласного управління освіти Дмитро Дзвінчук, голова Космацької Сільської Ради Микола Линдюк, колишня підпільниця з Косова Дарія Кошак, краєзнавець Лук'ян Вардзарук. Відтак з доповідями про УПА виступають юнаки і дівчата з Рогатина, Коломиї, Івано-Франківського, Косова, Снятина, Городенки, Долини, Надвірної. Школярі Космача завершують конференцію піснями вояків УПА, які виконує з ними ціла заля.

Дмитро Пожоджук,
Космач

У ВІДПОВІДЬ на запевнення лідера квебекських сепаратистів Люсієна Буженара, що він, мовляв, невдовзі зорганізує новий референдум за відокремлення Квебеку від Канади, прем'єр-міністер країни Жан Кретієн заявив, що ні в якому випадку не допустить проведення нового референдуму у Квебеку. „Ми більше не будемо грати в цю гру з референдумами, проводячи їх щопівроку чи щороку і чекаючи, поки переможуть противники нашої державної цілісности. Наша держава має право на політичну стабільність, я її запевню. Це мій конституційний обов'язок",— підкреслив Ж. Кретієн. Через квебекський референдум і спричинену ним неспокійну політичну ситуацію канадський прем'єр-міністер скасував свою візиту до Японії, призначену на 3-го листопада.

БЕЗ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ І КНИЖКИ НЕ БУДЕ УКРАЇНСЬКОЇ ДИТИНИ!

ПОДІЇ

ДОПОВІДІ ПРОФ. Є. ФЕДОРЕНКА І ПРОФ. Л. ТКАЧ

Нюарк, Н. Дж. — Комітет Допомоги Україні північного Ню Джерзі (Приятелі Руху) влаштовують доповіді проф. Євгена Федоренка на тему „Сьогодення України" та проф. Лесі Ткач „Шкільництво в Україні сьогодні". Доповіді будуть виголошені у п'ятницю, 10-го листопада, в залі церкви св. Івана Хрестителя, Сендфорд аве. в Нюарку, Н. Дж. Початок о 7-ій год. вечора.

ДОПОВІДЬ А. ЗЛЕНКА В НЮ ЙОРКУ

Ню Йорк. — УККА, УАКР та місцевий УНДім влаштовують доповідь постійного представника України в ООН Анатолія Зленка на тему „50 літ України в ООН — світла і тіні". Після доповіді — питання і дискусія. Доповідь буде виголошена у середу, 15-го листопада, о год. 6:30 вечора в Українському Народному Домі, 140 Друга аве. в Ню Йорку.

✻ ПРАЦЯ ✻

✻ FUNERAL DIRECTORS ✻